

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістра
(освітній ступінь)

на тему:

**«ПІДГОТОВКА ДІТЕЙ ДО ШКОЛИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА
В ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПЕДАГОГІКИ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи ДО-21м(з)
спеціальності 012 «Дошкільна освіта», ОС «магістр»
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Чурман Варвара Степанівна
(прізвище та ініціали студента)

Керівник канд.пед.наук, доц. Атрощенко Т.О.
(прізвище та ініціали)

Рецензент д.пед.наук, проф. Козубовська І.В.
(прізвище та ініціали)

Мукачево – 2019р.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ДО ШКОЛИ	9
1.1. Понятійно-категоріальний апарат дослідження	9
1.2. Підготовка дітей до школи як предмет історико-педагогічного аналізу	17
1.3. Сучасний стан наукової розробки проблеми підготовки дітей до школи	34
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ДО ШКОЛИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ОСВІТНІЙ ПРАКТИЦІ	45
2.1. Організаційно-методичне та програмне забезпечення пропедевтики початкового навчання в другій половині ХХ століття	45
2.2. Провідні тенденції підготовки дітей до школи в другій половині ХХ століття	60
2.3. Використання історико-педагогічного досвіду підготовки дітей до школи в сучасних умовах	78
ВИСНОВКИ	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	92
ДОДАТКИ	100

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Становлення України як суверенної держави, сучасні соціально-політичні процеси, гуманізація та демократизація суспільства активізували модернізаційні процеси в системі освіти. Утілення в практику Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базового компонента дошкільної освіти в Україні, Концепції Нова українська школа (НУШ) зумовили пошуки шляхів реалізації неперервності освіти, забезпечення організаційної та змістовної єдності, наступності та взаємозв'язку всіх її ланок, зокрема дошкільної й початкової.

У системі неперервної освіти, що розбудовується в Україні, дошкілля та початкова школа набувають високого соціального значення, є вихідними ланками становлення й розвитку особистості повноправного громадянина держави (Л.Артемова, І.Бех, А.Богущ, Н.Гавриш, Н.Глухова, А.Гончаренко, О.Кононко, К.Крутій, С.Кулачківська, С.Ладивір, М.Машовець, З.Плохій, Т.Поніманська, О.Савченко та ін.).

Відповідно до умов сьогодення одним з пріоритетних напрямів розвитку дошкільної й початкової освіти є пошук шляхів оновлення змісту й удосконалення технології організації навчально-виховного процесу, підвищення його ефективності, забезпечення наступності, зокрема в підготовці дітей до навчання в школі.

Головна ідея Нової української школи - навчання, побудоване на компетентностях і перед нами усіма постає завдання - доповнити школу, щоб у ній було приємно навчатись, школу, яка даватиме учням не тільки знання, а й вміння застосовувати їх у житті. Для НУШ створено новий Стандарт освіти, нові програми, нові підручники. Відповідно, концептуальні засади Нової української школи ставлять нові вимоги до підготовки дітей до шкільного навчання у закладах дошкільної освіти. Саме тому значний інтерес як у теоретичному, так і в практичному аспектах становить генезис такої

підготовки, її сутність і характерні особливості, зміст і форми організації в різні періоди розвитку вітчизняної системи освіти.

Історіографічний аналіз проблеми дає підстави стверджувати, що вивчення історико-педагогічних аспектів становлення й розвитку пропедевтики початкового навчання представлені в дослідженнях Н. Безлюдної, М. Дочевої, І. Корякіної, О. Папач, Г. Петроченко, Г. Сухорукової, О. Усової, О.Фізеші, Н. Шкляєвої та ін.

В історико-педагогічних публікаціях З. Борисової, Л. Парамонової, Є. Протасової, В. Смаля, М. Шабаєвої, присвячених історії дошкільної педагогіки взагалі, приділялась певна увага питанням пропедевтики початкового навчання. Зазначена проблематика порушувалась на сторінках численних періодичних видань: «Педагогічний пошук», «Початкова школа», «Начальная школа», «Дошкольное воспитание», «Дошкільне виховання» та ін.

Огляд наукових праць дослідників другої половини ХХ століття Ш. Амонашвілі, М.Безруких, Т.Беньової, Р.Буре, М. Дочевої, Б. Зельцермана, С.Козлової, Є.Кравцової, В. Кудрявцева, М. Поддьякова, Г.Цукерман, В. Ядешко та ін. свідчить, що проблема підготовки дітей до школи є актуальною і для країн ближнього та далекого зарубіжжя. Разом з тим, аналіз широкого кола джерел свідчить, що історико-педагогічні аспекти проблеми становлення ідей і досвіду підготовки дітей дошкільного віку до навчання в початковій школі не знайшли вичерпного висвітлення в психолого-педагогічних дослідженнях.

Зазначене й стало підґрунтям для обрання **теми магістерської роботи**: «Підготовка дітей до школи як педагогічна проблема в теорії і практиці вітчизняної педагогіки».

Мета дослідження - виявити й систематизувати теоретичні надбання та узагальнити практичний досвід підготовки дітей до шкільного навчання в історії вітчизняної педагогіки, розкрити можливості використання здобутків минулого в сучасних умовах.

Відповідно до мети дослідження визначено його основні **завдання**:

1. Охарактеризувати понятійно-категоріальний апарат дослідження проблеми підготовки дітей до школи.
2. Дослідити соціально-історичні та педагогічні передумови становлення й розвитку теоретичних ідей і практики підготовки дітей до шкільного навчання у вітчизняній педагогічній думці.
3. Визначити можливості творчого використання накопиченого прогресивного історико-педагогічного досвіду для модернізації процесу підготовки дітей до навчання в школі в сучасних умовах.

Об'єкт дослідження - процес підготовки дітей дошкільного віку до навчання в школі.

Предмет дослідження - теорія та практика підготовки дітей до школи в історії вітчизняної педагогіки другої половини ХХ століття.

Для розв'язання поставлених завдань використані **методи дослідження**: теоретичний аналіз наукової літератури, історико-генетичний метод для визначення вихідних теоретичних позицій дослідження; порівняльно-зіставний аналіз з метою систематизації теоретичних питань підготовки дітей до шкільного навчання в другій половині ХХ ст.; вивчення змісту навчальних планів, програм ЗДО та початкових класів; ретроспективний аналіз для виявлення та врахування особливостей використання набутого досвіду в сучасних умовах.

Практичне значення дослідження визначається тим, що його результати можуть бути використані вихователями закладів дошкільної освіти, учителями початкових класів та іншими педагогічними працівниками, батьками дошкільників у практиці підготовки дітей до школи, а також викладачами закладів вищої освіти для ефективної підготовки педагогів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати магістерської роботи представлено на VI міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Сучасний рух науки», 4-5 квітня 2019 р., Дніпро.

Публікація. Підготовка дітей до школи як педагогічна проблема.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (84 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 104 сторінки.

ВИСНОВКИ

Узагальнення й систематизація теорії та досвіду пропедевтики шкільного навчання в роботі з дітьми в другій половині ХХ ст. у контексті розв'язання актуальних для сучасної системи освіти України завдань впровадження ефективних змісту та організаційних форм підготовки дітей до навчання в школі, забезпечення наступності дошкільної та початкової загальної освіти дає підстави зробити такі висновки:

1. У магістерській роботі наведено теоретичне узагальнення основних проблем підготовки дітей до навчання в школі в другій половині ХХ ст., що виявляється в історико-педагогічному дослідженні, творчій інтерпретації та виокремленні провідних напрямів використання в сучасних умовах прогресивного досвіду пропедевтики початкового навчання, набутого вітчизняною психолого-педагогічною теорією та освітньою практикою.

На основі аналізу філософської, психолого-педагогічної, довідкової літератури з'ясовано зміст ключових для нашого дослідження понять. Показано, що в сучасному науковому обігу терміном «підготовка» найчастіше позначається процес, терміном «готовність» – його результат. Причому «пропедевтика» й «підготовка» виступають як синоніми. «Підготовка до шкільного навчання» - педагогічний процес, у контексті якого здійснюється навчання й оволодіння соціальним досвідом, який у дошкільному дитинстві проходить переважно за допомогою дорослих, а в наступні періоди - більш самостійно, завдяки власній активності (Л.Федоренко).

2. У ході дослідження з'ясовано, що в масовій освітній практиці до середини ХХ ст. цілеспрямована робота з пропедевтики шкільного навчання

не здійснювалася. Однак прогресивні педагоги-теоретики та практики різних часів наголошували на необхідності цілеспрямованого розвитку особистісних рис і якостей дитини, що забезпечували б їй успішність навчальної діяльності.

На основі розгляду становлення та розвитку теоретичних поглядів видатних вітчизняних і зарубіжних діячів освіти та педагогічної науки різних часів стосовно підготовки дошкільників до систематичного навчання в школі визначено низку спільних для них підходів до визначення сутності, добору змісту та форм організації пропедевтики шкільного навчання. Це насамперед: прагнення до чіткого окреслення кола та систематизації знань, які необхідно одержати дошкільникам; реалізація в процесі підготовки дітей до шкільного навчання принципів природовідповідності, культуровідповідності, дитячої самодіяльності; усвідомлення ключової ролі особистості та діяльності дорослих (педагога, батьків) у забезпеченні ефективності підготовки дошкільника до навчання в школі.

У дослідженні показано, що особливості вирішення проблеми підготовки дітей до школи зумовлювалися: спрямованістю соціально-економічного та політичного розвитку суспільства в досліджуваний період, спочатку на зміцнення тоталітарної держави, а після розпаду СРСР - на відновлення демократичних засад суспільного життя; соціальним замовленням на прискорене відтворення людських трудових ресурсів та типу особистості, здатної до вирішення завдань державного будівництва, відповідними пріоритетами освітньої політики. Ускладнення змісту загальної освіти, у тому числі її початкової ланки, спричинювало зростання вимог до пізнавальних й особистісних якостей дитини, яка приходить до школи, рівня сформованості її готовності до навчання.

Обґрунтовано етапи становлення й розвитку підготовки дітей до шкільного навчання в теорії й практиці вітчизняної педагогіки другої половини ХХ ст. В основу періодизації покладено динаміку мети й завдань

пропедевтики початкового навчання, що детермінували відповідні трансформації в змісті та формах підготовки дітей до навчання в школі.

3. Узагальнення теоретичних ідей і практики організації підготовки дітей до школи в другій половині ХХ ст. дозволяють виокремити напрями використання позитивного досвіду з означеної проблеми в сучасних соціокультурних умовах і у зв'язку з вимогами НУШ: визнання пріоритетності соціального розвитку, формування комунікативних умінь, стимулювання пізнавальної активності, зміцнення здоров'я й підвищення розумової та фізичної працездатності дітей; суб'єкт-суб'єктна взаємодія всіх учасників пропедевтики початкового навчання; розширення мережі центрів підготовки до школи, що працюють за індивідуалізованими програмами з урахуванням регіональних особливостей та специфіки контингенту дітей, не охоплених дошкільною освітою; цілеспрямована підготовка педагогів до роботи з пропедевтики початкового навчання в системі неперервної освіти.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>